

Kicsoda olyan, mint Isten?

Textus: Miquéás 7,18–20

1. Amit a textusról tudni kell – exegetikai/kortörténeti megértés

Ha a Miquéás könyvének fő témáját keressük, akkor rögtön szembetűnő, hogy a könyv túlnyomó részében a társadalmi élet visszasságai kerülnek a prófétai kritika kereszttüzébe. A szegények kizsákmányolása, a korrupció, a papok és a próféták politikai rendszert kiszolgáló ténykedése, az erőszak a gyengékkel szemben és sok más hasonló szociális probléma készíti a prófétát és hagyományának ápolóit Isten ítéletének hirdetésére. A könyv felirata alapján, amely a kutatás jelenlegi állása szerint a másik három, júdai királyok uralkodására vonatkozó felirattal együtt (Hós 1,1; Ám 1,1; Zof 1,1) egy kései, deuteronomista teológiát feltételező redaktor műve,¹ Mík a 8. század második felében működött, azaz a könyv a prófétát Ézs, Hós és Ám kortársaként tárja elénk. Történelmi háttérként eszerint az asszír fenyegetés és az északi országresz, Izrael pusztulása kínálik. Származására vonatkozóan a „mórescú” jelzőt olvassuk, amely talán összefüggésben van az 1,14-ben szereplő Móreset-Gáttal, a Jeruzsálemtől délre eső Sefelá alföld egyik kisebb városával.² Egy júdai, vidéki prófétával van tehát dolgunk, aki különösen érzékeny volt a főváros, Jeruzsálem erkölcsileg romlott állapotára. Míg Ézs elsősorban a vezető réteg felől szemlélhette a 8. század baljós fordulóit, Mík ugyanezt a szegényebb réteg szemével figyelte.

Természetesen ma már világos, hogy a prófétai könyvek számos redakción estek át, és jelentős irodalmi tevékenység jezeit viselik magukon. Ez a Kispróféták esetében annál is érdekesebb, mivel feltételezések szerint nemcsak az egyes könyvek estek át egymástól függetlenül számos redakción és bővítésen, hanem a 12 Kispróféta könyvét, mint összefüggő gyűjteményt is, egy egységes könyvként szerkesztették a fogság utáni korban.³ Ugyanazok a redaktorok, akik Ám bizonyos passzusaiért felelősek, változtattak Mík és Zof stb. könyvén is, azaz az irodalmi hangsúlyok, allúziók, szójátékok nemcsak egy könyvön belül keresendők, hanem a 12 Kispróféta könyvének tágabb összefüggésében is tisztázásra szorulnak.

Az ígéhirdető lelkipásztor, aki a történelem Úrának üzenetét keresi a mindenkori jelenben, elsősorban a kiválasztott perikópára nézve keresi a szöveg

¹ KONCZ-VÁGÁSI: A tizenkét kispróféta könyve, mint összefüggő irodalmi alkotás, 7–13.

² JERICKLE: Morschet-Gat. Érdemes megemlíteni, hogy a próféta nem azonos az 1Kír 22-ben szereplő Miquéással, akit a Jímá fiaként mutat be a szöveg, és a történet elbeszélése szerint Akháb idején, a Kr. e. 9. század első felében működött.

³ KARASSZON: A Kispróféták könyveinek szerkesztése, 55–105.

történelmi kontextusát, ami a fentiek fényében a 8. század második felétől kezdve a fogság utáni korig bármi lehet. Első olvasásra Mik 7,18–20 éles kontrasztban áll a könyv és közelebből az előző versek ítéletes hangnemével, mivel a 7,18–20-ban egy himnusz formájában Isten odafordulásáról olvasunk, amely reményteljes kitekintésével le is zárja Mik könyvét.⁴ Ha abból a megfigyelésből indulunk ki, hogy a prófétai könyvek kapcsán megfigyelhető egy általános redakciós tendencia, amely igyekszik a prófétai könyvek végére üdvprófeciákat rendezni, és melynek történeti kontextusa nagy általánosságban a fogság utáni kor,⁵ adja magát, hogy a Mik 7,18–20-ban is egy ilyen üdvperspektívát fedezünk fel. Ez azonban további vizsgálódást igényel.

Elsősorban feltűnő Mik 7,18–20 szóhasználata. Isten megnevezésére az לַאֲלֹהִים főnevet használja, amely máshol nem fordul elő a könyvben. Ugyancsak új fogalmat vezet be a kultuszi terminológia köréből az חַטָּאת (bűn, vétek) főnév használatával, amely eddig nem szerepelt a könyvben, ami annál is inkább feltűnő, mert mint mondtuk, a könyvben Izráel és Júda bűnei lépten, nyomon a prófétai diskurzus alapját képezik. De ugyanígy egyedi az Isten kegyelmére vonatkozó fogalmiság: חַסְדִּים (hűség); רַחֲמִים (kegyelem, vö. Mik 6,8), amely szintén csak itt fordul elő. Megjelenik Isten hosszútűrésének, megengesztelhetőségének a fogalma is (לֹא יִרְאֶה לְעַד אַפָּיִם – szó szerint: haragja nem erős mindvégig). A versek üzenete ezekből áll össze: Isten megbocsájtja a bűnöket, és kegyelmet ad, mert ilyen Isten (אֱלֹהִים) ő. Ezek a kulcsszavak hasonló üzenettel máshol is megjelennek a Kisprófétáknál: Jóel 2,12–13; Jón 4,2; Náh 1,2b.3a; Mal 1,9a, és rokonságot mutatnak az Ex 34,6 terminológiájával, ahol szintén arról van szó, hogy Jhwh kegyelmes Isten (אֱלֹהִים), késedelmes a haragra (אֲרִיזוֹן אֱלֹהִים), és nagy kegyelme és szeretete (רַחֲמִים וְחַסְדִּים). Mindezek alapján úgy tűnik, hogy Mik 7,18–20 a Kispróféták említett verseivel együtt ugyanazon redakciós réteghez tartozik, amely Isten kegyelmének témáját dolgozza fel, és az Ex 34,6 irodalmi hatása alatt áll.⁶ Mindez azt jelenti, hogy olyan korszakból származik ez a redakció, ahol mind az Ex mind a Kispróféták könyve már irodalmi egységként létezik. Történelmi események híján a konkrét datálás nehézkes marad, azonban a fenti megfigyeléseket figyelembe véve mindenképp a fogság utáni, kései kor plauzibilis.⁷

Az említett redakciós réteg, az Ex 34,6, de közelebből a Mik 7,18–20 Isten jellemzését kívánja adni, ahol Jhwh kegyelmes, megbocsátó vonása kerül középpontba. Ezt a 7,18-ban egy költői kérdés vezeti be: kicsoda olyan Isten, mint te? Ez a kérdés egyértelműen egy szójáték a könyv szerzőjeként bemutatott próféta nevére vonatkozóan. Mikeás (מִיכָה) valószínűleg a מִיכָאֵל (Mihály) vagy a מִיכָהָד מִיכָהָד teofór nevek megrövidült változata, melynek jelentése: „kicsoda olyan, mint

⁴ Rudolph a Mik 7,8–20-ban, annak témaváltásaiban egy fogság utáni prófétai-liturgiát feltételez, ahol a helyzer többszölamú bemutatása után Isten reményteljes segítségét szólaltatná meg Mik 7,18–20. vö. RUDOLPH: Micha, Nahum, Habakuk, Zephanja, 130–131.

⁵ RENDTORFF: Das alte Testament, 255–257.

⁶ WÖHRLE: Der Abschluss des Zwölfprophetenbuchs, 363–364.401–404.

⁷ Wöhrle a Kr. e. 3. század második felére datálja az említett redakciós. Ld. i. m., 411–412.

Isten/Jhwh?”. Mindez azt jelenti, hogy Mik feliratában egy olyan próféta nevét említi a szöveg, amely egy retorikai kérdéssel Isten páratlanságát fejezi ki. A könyv végén erre a névre rájátszva kerül be a 7,18–20, amely ezt a gondolatot viszi tovább. Maga a kérdés a politeista vallások világából származik, nemcsak Izrael irodalmában találkozunk vele, és minden alkalommal a főisten elsőbbségét fejezi ki a többi alacsonyabb rangú istennel szemben.⁸ Az ÓSZ is ehhez hasonlóan több helyen is tartalmazza az Isten páratlanságára vonatkozó költői kérdést (Deut 3,24; Ex 15,11; Zsolt 77,14; 89,9; 113,5 stb.). Ezek az igehelyeken vagy azok szövegekörnyezetében Isten csodatettei jelennek meg Jhwh nagyságának bizonyítékeként, és ezen belül is több alkalommal a vörös-tengeri csoda, a víz kettéválasztása, az egyiptomiak tengerbe vetése kerül külön kiemelésre. Mik 7,18–20-ban is megjelenik ugyan a tenger motívuma, azonban nem az exodus egyik jeles élményeként, hanem a bűnbocsánat helyeként: Isten ide veti a bűnöket, sárba taposva azokat. Az exodus-hagyomány újszerű feldolgozásának lehetünk tanúi a vizsgált perikópában, amely Isten nagyságát immár nem csak Isten csodatetteiben szemléli, hanem Jhwh kegyelmes arcában is, aki legyűri a bűnt és megsemmisíti a vétket.⁹

A következő lényeges megfigyelés a textussal kapcsolatosan, annak himnikus stílusa, mely a participiumi igealakok használatából fakad.¹⁰ A participiumok lényegében igéből képzett melléknevek, amelyek főnévi funkciót is betölthetnek. Egy-egy ige tehát az alapjuk, és a cselekvés állandóságát fejezik ki. Ez a Mik 7,18–20 kontextusában azt jelenti, hogy a szöveg Isten megbocsátását nemcsak egy egyszeri eseményként, esetleg egy konkrét történés bemutatásaként tünteti fel, hanem a bűnök megbocsátása Isten állandó jellemzője, amely folyamatosan jelen van.

Nincs Istenhez fogható. Ezt a központi gondolatot az összehasonlító előljárószóval (וְאֵיִךְ) fejezi ki a szöveg, amely a 7. fejezet stílusát és mondanivalóját figyelembe véve még különlegesebb szerephez jut. A fejezet nemcsak Istent hasonlítja valakihez, hanem a prófétát és annak ellenfeleit is hasonlatokon keresztül mutatja be: a próféta olyan, mint amikor szüreteléskor nincs, amit leszákítani (7,1), a korrupt vezetők legjobbjai is csak olyanok, mint a túske (7,4), Jhwh büntetése után a népek „nyalják a port” mint a kígyó, azaz alázatosan leborulnak Jhwh előtt. A hasonlatok ezen sorának tetőpontjaként jelenik meg a fejezet végén Jhwh alakja, akihez fogható nincs az istenek között. Míg a próféta és a gonoszok helyzetére sok megrendítő kép használható, sok hasonlat felhasználható a társadalmi nyomor és az igazságtalanság leírására, Isten kegyelmének és jóságának nincs párja, azt senkihez és semmihez nem lehet hasonlítani.

Az utolsó vers az ósatyákat, Jákóbot és Ábrahámot említi. Mindkét név a választott népre vonatkozó kollektívumként szerepel. Hogy kikre gondol itt közelebbről az ige, azt a 18. vers mutatja meg, ahol Isten cselekvésének tárgya

⁸ JEREMIAS: Die Propheten Joel, Obadja, Jona, Micha, 229.

⁹ WOLFF: Micha, 207.

¹⁰ KESSLER: Micha, 309.

„örökségének maradéka” (אֲרֵיכָהּ נְחֻלָּהּ), azaz a fogságból hazatért, megmaradt nép. A fogság utáni közösséget szólítja meg az ige, akit Jhwh esküjére és az ahhoz való hűségére emlékeztet. A Tórában többször is előforduló megfogalmazás – főleg a Deut-ban figyelhető meg –, hogy Isten megesküdött az atyáknak az ígéret földje felől (Gen 26,3; Ex 13,15; Num 11,12; Deut 1,8.35; 2,14; 4,31 stb.). Ezt a gondolatot a kutatás a deuteronomiumi mozgalomhoz köti, annak egyik teológiai koncepcióját vélik felismerni benne. Eszerint az atyáknak tett isteni eskü teológiai kijelentése a Gen–Num korpuszban, de esetünkben is a deut. teológiához, annak szellemi örökségéhez köthető.¹¹ Mik 7,20 a fogság utáni helyzetben a második templom korát a kegyelem idejeként értelmezi, és az atyáknak tett ígéretek beteljesedését látja benne. Ebben a szemléletben a sok problémával terhes jelen a kezdeti ígéretekkel érintkezik, ahol Jhwh hűsége összekapcsolja a hajdani (h)őskort, az ősatyák korát a jelenre vonatkozó reményekkel.

Összefoglalásként elmondható, hogy Mik 7,18–20 Mik könyvének himnikus lezárása, amely Isten páratlanságát énekl meg. Jhwh senkihez sem fogható, mert elengedi a bűnöket. Ezeknek a gondolatoknak a megfogalmazásakor a szöveg Izráel alapítástörténetére játszik rá: az exodusra és az ősatyák történeteire. A fogság utáni korban ezeket a hagyományokat újraértelmezi a Mik 7,18–20 szerzője, aki ugyanezt a témát hasonló módon egy átfogó redakció keretében a Kispróféták több könyvébe is belefűzi. Nincs olyan, mint Jhwh, aki megtartja az atyáknak tett ígéretet, kegyelmet gyakorol, a bűnöket eltapossa, a tengerbe veti, mint hajdan az ősellenség Egyiptomot. Mindez nemcsak a múlt tapasztalata, hanem a jelen jövőre vonatkozó bizakodása.

2. A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

A monoteizmus tételét mind Izráel vallástörténetében, mind a keresztyénség dogmatörténetében a politeizmus viszonylatában kellett megfogalmazni és hangsúlyozni. Az ŐSZ-ben is megfigyelhető, hogy a vallásos fejlődés korai szakaszában, Izráelben még nem létezett a monoteizmus, csupán az egy Isten tisztelete a más istenek között, amelyet monolátriának nevezünk. Nem tagadták más istenek létezését, de azok kultuszát nem gyakorolták, csupán Jhwh mellett kötelezték el magukat. Egy ilyen szellemi háttérben Jhwh lény és személye sok formában összeütközésbe került a többi istennel, akiket a környező népek vagy azok hatására némelykor Izráelben is tiszteltek. Alapvető kérdés volt: miben több, más, jobb Jhwh a többi istennél, amiért őt kellene előnyben részesíteni. Erre a kérdésre adott választ az a költői kérdés, amely Isten csodatetteire alapozva hirdette Isten elsőbbségét. Kicsoda olyan, mint Jhwh? Senki, mert kihozta népét Egyiptomból hatalmas csodák által (Deut 3,24; Ex 15,11; Zsolt 77,14; 89,9; 113,5 stb.), hangzott a válasz. Az exodus-élmény megvette a megváltástan alapját, amelyre mindig paradigmátikus módon hivatkozni lehetett.

¹¹ BLUM: Studien zur Komposition des Pentateuch, 81; WOLFF: Micha, 207.

Jeruzsálem eleste és a fogság képezte azt a következő nagy krízist, amelyben ismét feltevődött a kérdés, hol van Jhwh? Júda pusztulása azt jelenti, hogy Babilon istenei legyőzték Izráel Istenét? Deuteroézsaiás válaszul a hasonló felvetésekre, egyenesen kiparodizálja a bálványszobrokat, amelyek fájánál melegedni lehet (Ézs 44,9–20). Nincs olyan, mint Isten, aki valóban cselekszik, és népe javára lép közbe, elküldi Küroszt, legyőzi Babilont és hazavezeti a foglyokat. Deuteroézsaiás fogalmazza meg a fogság korában: nincs, nem létezik más Isten és ezzel megveti az elvi monoteizmus alapjait (Ézs 44,8; 45,5).

A fogság utáni korban a papi gondolkodás térnyerésével a bűnök elkerülése, az áldozatok általi engesztelés került a középpontba, ahol az előző csodákat, az exodust és a szabadulást összekötötték Jhwh lényében a megbocsájtással. Ő az irgalmas Isten, aki ahogy hajdanán legyőzte a Tengert és megalázta Egyiptomot, kegyelmesen a bűnöket is a tengerbe veti, és eltapossa a vétkeket. Ezt fogalmazza meg Mík 7,18–20 is. Isten hatalmas és kegyelmes, mert megsemmisíti a bűnöket, hűséges ígéreteihez. Isten erejét és irgalmát már nemcsak a múlt jeles eseményeiben lehet szemlélni, hanem a kultusz cselekményeiben, amelyben Jhwh másként, de ugyanazt teszi, mint az ősatyákkal és az exodus népével, megszabadítja és megtarja az övéit. Ezen a ponton nyílik meg az ige az USZ felé, ahol Jézus váltsága hasonló módon nem történelmi helyzetre, hanem a bűnös emberi állapotról vonatkozik. Jézus hatalmát a bűnök bocsánata is mutatja (Mt 9,6; Mk 2,10).

Modern világunkban a kérdés: kicsoda olyan, mint Isten, másként hangzik, hiszen nem a sok isten között kell felmutatni Isten nagyságát, hanem egy olyan szellemi környezetben, ahol Isten létét kétségbe vonják. A politeizmus helyett az ateizmus vagy annak bizonyos formái képezik az Istenről szóló beszéd kiindulópontját. Hasonló módon a bűnök és vétkek fogalma is távol áll a mai embertől, aki tagadja, hogy veleszületett módon bármi bűnös hajlamot is örökölhetnénk. Ezeket a tényeket figyelembe véve kell a Mík kérdésétől eljutni Krisztus bűnökből való váltságáig.

3. Prédikációvázlat

3.1. Bevezetés: Kicsoda Isten?

Érdekes lenne egy felmérést végezni a magukat ateistáknak vagy nem vallásos embernek tartók körében nemre, korra, vallási meggyőződésre, foglalkozásra való tekintet nélkül, arra nézve, hogy hogyan határoznák meg Istent, kicsoda ő, mit jelent a számukra. Isten gondolata, a vallásos meggyőződés mindig is meghatározta az emberiség kultúráját, jelen van minden nép történeteiben, eredetmondáiban, tehát még egy ateista világnézetben is felmerül a kérdés, hogy az emberiség történelmében hogyan és miért jelenik meg Isten? Ha nem létezik Isten, miért van jelen minden nép világról alkotott képzetében? Sigmund Freud pszichológus szerint Isten az érzelmi fejtlen ember felnagyított apaképe, amely az erkölcsös életre ösztönöz törvényeivel. Ez egy ateista magyarázat. Mások, akik fogékonyabbak a spiritualitásra, azt mondanák, Isten egy megfoghatatlan lény, az Univerzum erői mögött rejtőzködő leírhatatlan erő, akinek nincs

köze a vallások istenfogalmához vagy a kultusz bármiféle megnyilvánulásához. Ismét mások, akik az elvont filozófia felől közelítenének, azt mondanák, hogy Isten fogalma annyira meghaladja az emberi gondolkodás kategóriáit, hogy Istenről semmit nem tudhatunk, talán még azt sem, hogy létezik-e vagy sem. Ezekben a válaszokban az a közös, hogy az ember felől közelíti meg a kérdést, hogy kicsoda Isten. Az ember akar valamit elmondani Istenről. A hívő azonban tudja, hogy innen, a mi oldalunkról nézve nem lehet Isten felé törekedni, Isten kell lehajoljon hozzánk, ő kell testré legyen, hogy nekünk bármi fogalmunk is legyen róla.

A mai alapigében Isten egy lényegi vonását adja elénk a prófétai kijelentés, amelyben Isten akar valamit elmondani magáról. Egy kérdést hallottunk: kicsoda olyan Isten, mint te, Uram? Ez a kérdés természetesen magában hordozza a választ: senki, mert csak te vagy, aki megbocsátod a bűnöket. Ezzel a próféta Isten egy rövid jellemzését adja, és meghatározza Isten természetét a világban. A mai vasárnapunkon vizsgáljuk meg közelebbről, milyen is Isten, mivel támasztja alá a próféta válaszát, és milyen üzenettel lehet ez számunkra, mit tanulhatunk meg Istenről. Fordítsuk figyelmünket ezek felé e kérdések felé!

3.2. A „kicsoda Isten” kérdése az ŐSZ korában

Kicsoda olyan Isten, mint te? teszi fel a kérdést a próféta. Ha megnézzük közelebbről ezt a mondatot, világossá válik, hogy egy többistenhitű világkép van a megfogalmazás mögött. A sok isten között kicsoda hasonlítható össze Izráel Istenével, az isteni lények sokaságában van-e az Úrhoz fogható? Ez a kérdésfelvetés idegenül hat a fülünknek, hiszen, mint azt a bevezetőben is érintettük, ma már nem a sok isten közül kell kiválasztanunk az igazit, hanem annak az egynek a létezésében is sokan kételkednek. De nem volt ez mindig így. Hajdanán az eget az emberek hiedelemvilágában sokan lakták, istenektől volt hangos a görög Olimposz, mítikus lények rejtőzködtek az erdők, folyók és tengerek mélyén. A Mezóségen még ma is emlegetik az Öregistent, még ha nem is tudják már, ki is volt és hol lakott. Ezek az istenek, olyanok voltak, mint mi emberek, családjuk volt, feleségük, gyermekeik, féltékenykedtek, irigykedtek, kijátszották, elárulták egymást. Zeusz gyakran félrelépett, megcsalta feleségét, Hérát, és a született szerelemgyerekek közül sokan félistenként lettek híresek, mint pl. a nagyerejű Herkules. De nemcsak a görögöknél volt ez így, hanem Izráel szomszédságában is. A kánaáni istenek közül a főisten, Él, a mítoszok tanúsága szerint részegen orgiákban vett részt. Baál az istenek királya akart lenni, ezért megölte az épp uralkodó tengeristent. Anátnak, a vadászat, háború és szerelem istennőjének, megtetszett egy fiatal ifjú íja, amiért megölette őt. Csupa olyan történet és elbeszélés, ahol az istenek nemhogy jobbak lennének, mint mi emberek, hanem hatalmuknál fogva még borzasztóbb dolgokra képesek kicsinyes céljaik eléréséhez. Ezekhez viszonyítva tényleg kicsoda olyan, mint az Úr, aki csodáival nem magának kedvez, hanem népe javát keresi? Nem azért hasítja ketté a tengert, hogy a vetélytárs isteneket legyőzze, hanem hogy annak közepében népét vezesse át száraz lábbal. Nem öl meg igazat irigységből, hanem maga hal meg az iga-

zakért a gonoszok keze által. Nincs felesége, hanem az egyházat jegyzi el magának menyasszonyául, akit soha meg nem csal, mert ő hű marad, mert magát meg nem tagadhatja. Nincs olyan, mint a mi Istenünk, nincs hozzá fogható, páratlan és magasztos ő.

3.3. A „kicsoda Isten” kérdése ma

Az ige tehát egy politeista világképű környezetben szólal meg. A mi világunk ennek az ellentéte, nincs semmilyen isten, az ok-okozati összefüggések immanens világában nincs hely Istennek, mert mindent a hatás visszahatás elve vezérel. A világi erők és kémiai reakciók folyamata eredményeként állt elő, és halad a maga útján. Amit a régi ember Istennek nevez, az a tudomány által ma még csak részben feltérképezett mechanizmusok sokasága, amelyeket idővel kiismerhetünk, sőt talán később még irányítani is tudunk. Kicsoda olyan, mint az ember, aki ilyen mértékű erőfeszítésre képes, és szolgálatába tudja állítani a természetet, gének cseréjével tervezni és alakítani tudja saját magát? Isten nincs, vele csak a tudatlanok takargatják gyengeségeiket. Amit régen csak Isten tudott, elkezdtük kitanulni, és a végén majd jobban fogjuk tudni, mint Isten valaha is tette volna. Isten azonban nem az, akinek mi gondoljuk, és nem ott van, ahol mi teret szorítunk neki. Karl Barth, 20. századi híres teológus, Istent a „teljesen másnak” írja le. Ő az, aki egészen más, mint ahogyan mi őt elképzeljük, ő teljesen különbözik a világtól és az abban végbemenő immanens, kiismerhető eseményláncolatoktól. Istent nem lehet összehasonlítani a világban senkivel, nincs hozzá fogható. Ő épp attól Isten, hogy nem olvasható vagy vezethető le a világból, és ezért továbbra is legitím a kérdés, kicsoda olyan, mint Isten? A próféta is az igében Istennek egy emberi szemmel nem logikus, érthetetlen jellemvonását emeli ki, és pedig, hogy Isten kegyelmes.

3.4. Milyen Isten?

A próféta a kérdés után, kicsoda, olyan, mint Isten, indokolja az Úr páratlanságát. Isten megbocsátó, elengedi a bűnt. Tulajdonképpen a kérdés után következő mondatok a 18. és a 19. versben ugyanazt a gondolatot mondják el többféle képpen: Isten kegyelmes, aki eltörli a vétkeket. Nincs hozzá fogható, aki cnyirc irgalmas és jóságos lenne. Ez egyáltalán nem egy olyan vonás, amelyet mi emberek olyan gyakran megtapasztalnánk a környezetünkben élők jellemében, vagy amellyel mi büszkélkedhetnénk. Kisebb dolgokat meg tudunk bocsátani, el tudunk engedni másoknak, de az igazán nagy dolgokra nézve sokszor csak addig jutunk, hogy megbocsátunk, de nem felejtünk. „Én megbocsátok neki, de ezzel be is fejeztük, többet nincs közünk egymáshoz”, hagyja el ajkunkat sokszor. Isten azonban nem ilyen. Ő teljesen és tökéletesen megbocsát, nem marad hátra semmilyen bizalmatlansági tényező. Nem azt mondja, én megbocsátom, hogy keresszre feszítettétek a Fiamat, de nem felejttem el. Az üdvösségre azért ne számítsatok. Itt az igében a tenger mélyére hajítja a vétkeket, megtapossa azokat, mint a sarat. Nem a bűnössel teszi ezt, akinek méltó büntetése lehetne a leírt

események sora, hanem a bűnökkel, amelyek elválasztanak Istentől és egymástól. Megsemmisülnek vétkeink, semmivé lesznek bűneink.

A megbocsátás kényes téma. Az emberi életben vannak olyan dolgok, amelyeknek a súlyát egész életünk folyamán hordoznunk kell. Vannak olyan hibáink, tévedéseink, amelyeket mások nem tudnak megbocsátani nekünk, vagy mi magunk sem tudunk megbocsátani magunknak. Egy-egy mondatunkért vagy tettünkért sokszor évekig szégyenkezniünk kell, és nem találjuk a jóvátétel lehetőségét, nem tudjuk, hogyan hozhatnánk rendbe a dolgokat. Ilyenkor jönnek az önpusztító szokások, öngyűlölő magatartások, akár nem tudatosan is, de úgy viselkedünk, hogy mások haragudjanak ránk, hogy azt a terhet, amelyet mi nem tudunk letenni, jogosan viselhessük. Amikor eláruljuk egy szerettünket, amikor hűtlenné leszünk egy elvhez vagy személyhez, amikor a vastagabb szelet kenyér reményében hátba szúrunk másokat, sokszor lesz kemény a párna, és hosszú az álmatlan, sötét éjszaka. Sokszor még azt sem tudjuk kimondani, hogy bocsánat. Pedig egy nem túl hosszú szó, mégis megkeszcredik sokszor miatta sokak élete. Olyan jó lenne, ha valaki megbocsátaná bűneinket, levenné rólunk vétkeinknek terhét, és tiszta lappal indulhatnánk. Kedves Testvéreim, Isten épp ezt akarja. Ő teljesen megbocsát neked, ő minden vétkeidet leveszi rólad, eltrapossa álnokságaidat, megtisztít minden szennytől. Isten azt akarja, hogy felszabadulj, hogy a hibák és a tévedések szorításából tágas térre álljon a lábad, ahol fellélegezhetsz, és mindent újra kezdhetsz. Isten meg akar téged váltani, hogy megnyíljon az út a boldogság, az üdvösség felé. Ő ezért mindent megtesz, elmegy a legvégsőkig, hogy nekünk életünk legyen. Ideadta egyszülött Fiát, hogy mi bűnösök bűneiktől megszabadulva ismét Isten gyermekeivé lehessünk. Krisztus váltsága ennek a kegyelemnek és irgalomnak a csúcspontja, amelyből mind részesülhetünk. Hogy kicsoda olyan, mint Isten, azt leginkább Krisztus mutatja meg, aki váltságul adta életét sokakért.

De most bárki megkérdezheti, ez nagyon szépen hangzik, de attól, hogy Isten megbocsájtja a bűneimet, még nem változik meg körülöttem semmi. Ha Isten megbocsát is, de a szeretteim, a barátaim nem biztos, és lehet, minden marad a régiben. Ez azonban csak részben igaz. Igen, valóban, attól, hogy Isten megbocsát, nem fog kötelezően minden ember körülöttünk megengesztelődni, azonban a bűnbánat és a bűnök eltörlése egy folyamat kezdete. A bűnök bocsánata az ócember megökléséhez tartozik, de ezután következik az újember megelevenítése. Nem fejeződik be minden ott, ahol a bűnök semmivé lesznek. Ahogy a megváltás művében is, Isten terve nem áll meg nagypénteken azzal, hogy a bűnökért bemutatásra került a legnagyobb és legtrókéletesebb áldozat, hanem húsvétkor és pünkösdkor tovább megy, úgy a mi életünkben is a bűnök bocsánata után következik az újjászületés. Helyre áll a kapcsolatunk Istennel, kérhetjük és kapjuk Isten Szentlelkének erejét, amellyel újjá szervezhetjük az életünket. A váltságba fogadott ember imában kérhet erőt, hogy leszámoljon bűnös életével, hogy kimondja: „bocsánat, tévedtem”, és elvarrja az elvarratlan szálakat. Akinek Isten megbocsátott, bölcsességet kérhet rendbe hozni a ro-

mokban heverő kapcsolatait. Az újember kijavíthatja a régi tévedéseit, mert már nem egyedül vagy bűneivel van, hanem Istennel együtt áll szolgálatban.

Az alapige nagyon erős képeket használ a bűnök bocsánatára: mint a sarat úgy tapossa el Isten a vétkeket, a tenger fenekére dobja a bűnöket. Ezeknek a képeknek az eredője az egyiptomi szabadulásban van. Ezt onnan láthatjuk, hogy ahol a Szentírásban még szerepel az Isten páratlanságára vonatkozó kérdés (Deut 3,24; Ex 15,11; Zsolt 77,14; 89,9; 113,5 stb.), ott nagyon sok alkalommal a vörös-tengeri csoda jelenik meg. Kicsoda olyan, mint Isten, hogy az ellenséget a tengerbe vesse, és száraz lábbal vezesse át népét? Ebben az ígében a kivonulás őstapasztalata átminősül, és a megbocsátás lesz Isten szabadításának megnyilvánulása. Kicsoda olyan, mint Isten, aki megtapodja a bűnöket, és a tengerbe veti a vétkeket? Senki, bizonyára senki. Mindezek láttán nem kételkedhetünk, hogy Isten megbocsájt nekünk. Oda veti vétkeinket, ahol senki hozzá sem férhet, és helyébe kapjuk a kegyelmet. Megtisztulunk, és út nyílik egy jobb, tisztább, rendezettebb élet felé. Isten győz a bűn felett, és erőt ad szembe szállni a vétkek következményeivel. A kivonulást a honfoglalás követte, és így mi is a bűnbocsánat után birtokba vehetjük azt az országot, amelynek kapuját Krisztus nyitotta meg számunkra. Mindebben erő van. Épp olyan hatalom, amire nekünk szükségünk van, a szeretet hatalma, amely világokat teremt, amely a mi életünket is új alapokra helyezheti. Isten csodatévő hatalma a kegyelem és a szeretet.

3.5. A kegyelem az ígéretek teljesége

Az ige azzal zárul, hogy a próféta hirdeti: az Úr hűséges a Jákobnak és Ábrahámnak tett ígérétehez. Mózes öt könyvéből tudjuk, hogy az Úr megesküdött Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak, hogy megsokasítja őket, és hazául adja számukra a Kánaán földjét. Isten elkötelezte magát a választott nép mellett. De a nép nem könnyítette meg az Úr dolgát, hogy teljesítse ígérését. Vétkezett, bálványoknak áldozott, elnyomta a gyengét és az elesettet. Isten nem tehetett mást, jobb útra kellett térítse a népet, kénytelen volt megbüntetni Izráelt, elhozta Babilont, és fogságba vitte a népet. Szavát adta azonban az atyáknak, hogy birtokul adja utódaiknak bujdosásuk földjét. Ehhez azonban az kellett, hogy megbocsájtja a nép bűneit és hazavigye őket. Így válik az atyáknak adott ígélet origójává a megbocsátás, Isten kegyelme, amelynek nincs párja. Isten hűséges ígéréteihez. Ő azt mondta, aki hisz őbenne, annak örökélete van. Ahogy Izráel esetében semmi sem tántorította el az Urat, hogy hűséges maradjon ígérétehez, úgy bizakodhatunk mi is, hogy Isten hűséges ehhez, és minden egyes ígérétehez. Istent még mi sem akadályozhatjuk meg, hogy megtartsa a nekünk tett ígéréteit. Ő velünk marad minden napon a világ végezetéig. Senki sem fogható hozzá, nincs párja sem földön sem mennyben. Bármi érjen bennünket ebben az életben, tudhatjuk, nem változtathat semmi Isten akaratán, ő tartja magát esküjéhez. Úgy nézhetünk szembe minden kihívással, hogy tudjuk, „sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket

az Istennek szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban” (Róm 8,38–39).

Kedves Testvércim! A mai napon egy olyan ígét hallhattunk, amely Isten páratlanságát hirdeti. Az ókorban főleg a többi pogány isten viszonylatában kellett Isten különleges voltát hangsúlyozni, ma már az Isten nélküli világban kell tenni ugyanezt. A modern ember Isten helyébe az „Emberiséget” helyezte. Ez az ember azonban kicsinyes, ritkán képes a megbocsátásra. Nekünk azonban sokszor nincs is másra szükségünk. Az Ur megbocsájtja bűneinket. Ezzel azonban még nem ért véget Istenünk terve és akarata, mert újjá szül és segít jóvá tenni a hibáinkat, kijavítani életünk félrecsúszott részeit. Az újember új életet kezdhet. Ahogy Isten egykor ketté választotta a tengert és oda vetette Egyiptom harci szekereit, úgy veti oda vétkeinket is, és beváltja minden fogadalmát. Ő megesküdött, velünk van minden napon a világ végzetéig, induljunk bátran, ő magát meg nem tagadja!

4. Példák, képek, szemelvények

A római író Titus Maccius Plautus (Kr.e. 254–184) Persa című művéből terjedt el módosulva az *omen est nomen* szállóige, melynek szó szerinti jelentése: a név előjel, értelme pedig a névben hordozott jelentés meghatározza, megpecsételi viselője sorsát.¹² Mint arról az exegézis rendjén szó volt, Mik 7,18 kérdése: „Kicsoda olyan Isten, mint te?” egy szójáték Mikeás nevére, amely egy hasonló mondatból alakult ki: „kicsoda olyan, mint Isten/Jhwh”? A próféta neve is azt hirdeti, amelyet a nevével cíllátott könyv utolsó versci is megszövegeznek: nincs Istenhez fogható. A keresztyén szó, amelyből a Krisztián és Krisztina nevek is alakultak, krisztusit jelent. Könnyen illusztrálható üzenetet fogalmazhatunk meg a latin szállóige és a keresztyén név összekapcsolásával: viselkedjünk a keresztyén nevünkhöz méltóan.

Ugyancsak kézenfekvő Isten páratlanságának gondolatát összekötni Karl Barth elhíresült kijelentésével, amelyet több helyen is olvashatunk a dialektika teológia programadásának is tekinthető Római levél kommentárjában: Isten teljesen más.¹³ Ez igénk egyik központi gondolata.

5. További szempontok az istentisztelet alakításához

Az alkalomról

Az ógyházi perikóparend szerint az egyházi évben a Szentháromság (Trinitatis) ünnepe zárja a Jézus Krisztus életéhez köthető ünnepkörök sorát. A következő időszakban az egyházi év végéig, adventig, nincs jelesebb ünnep. Az egyházi év utolsó három vasárnapja, az advent előtti három vasárnap, külön nevet visel, és az addig terjedő időszakban a vasárnapokat az egyházi napról a Szentháromság ünnepéhez viszonyított számozással jelöli (pl. Szentháromság utáni II. vasárnap).¹⁴ Húsvét dátumától függően az egyházi év utolsó három vasárnapjáig

¹² Duden Zitate, 99.

¹³ BARTH: Der Römerbrief, 47.59.66.76.223.

¹⁴ HAFENSCHER: Liturgia, 332.

(Drittletzter, Vorletzter, Letzter Sonntag/ Ewigkeitssonntag) minimum 19 maximum 24 vasárnap eshet,¹⁵ amelyeket a fenti elnevezés szerint találunk az egyházi naptárban. A Szentháromság utáni 3. vasárnap igéi a megbékélés témájához kapcsolódnak (Wort der Versöhnung), amelyek Isten kegyelmét, bűnbocsánatát hangsúlyozzák. Ezt jeleníti meg a feldolgozott textus is.

Lekció: Zsid 1

Énekajánlás:

MRE 82,1–2: Az Isten áll ő seregében
 89,1–2: Az Úrnak irgalmát örökké éneklek
 167: Úr Jézus mely igen drága, a te igédnek világa
 106: Az Urat áldjátok, mert jó
 348,1.5: Áldjad én lelkem, a dicsőség erős királyát
 90,1: Tebenned bízunk eleitől fogva

Imádság:

Mennyei Édesatyánk, Megváltó Krisztusunk, Megelvenítő Szentlélek Istenünk! Kicsoda olyan, mint Te, ki méhető hozzád Mennyei Édesatyánk? Páratlan kegyelmed, semmihez sem fogható irgalmad, leírhatatlan jóságod! Ma is erről beszéltél nekünk, és a te evangéliumodat akartad ismét megértetni velünk. Ahogy hajdanán feltornyosult a tenger leheleted előtt, orrod fuvallatától kettévált a Vörös-tenger, és néped száraz lábbal kelhetett át, úgy hasítod ma is ketté bűneinket, mint sarat taposod vétkeinket, a tenger fenekére hajítod sokféle emberi tévedéseinket. Köszönjük neked ezt, hogy te magadhoz engedsz és magadhoz fogadsz bennünket. Nagy szükségünk van erre.

Sokféle bűnök terhelnek. Szavak, mondatok és tettek választanak el bennünket személyektől, van, amit nem tudunk megbocsátani, és van, amit nekünk nem felejtenek el. Sok rosszat szül Atyánk, amikor gyermekeid nem tőled tanulnak, hanem egymás nyakának esnek. Legtöbbünknek van, amit nem tudunk még magunknak sem megbocsátani. Ott ég a lelkünkön a múlt tévedéseinek sötét árnya, amely megtöri tekintetünk csillogását, görbévé teszi az egyenes gerincet. Te vagy egyedül, aki ezekben a helyzetekben segíteni tudsz, és kegyelmeddel átmosod a szívünket, jóságoddal megtisztítod a bűnöktől szennyes életünket. Szabadíts fel bennünket a bűnök alól! Add, hogy megérezzük Krisztus váltságának örömet és boldogságát. Tedd, hogy a bűnök szorítása engedjen körülöttünk, és megváltott gyermekeidként lássuk magunkat. Csak így tudunk új életet kezdeni. Erősítsd meg, hogy megöleljük az ömberünket.

Elevenítsd meg bennünk az újembert, aki nemcsak bocsánatban részesült, de maga is kész másoknak megbocsátani. Szentlelkedet küldd el hozzánk, hogy ő ajándékozzon meg bennünket azzal a bölcsességgel, amely az életünk átszervezéséhez kell. Engedd megtalálnunk a módját, hogy hogyan hozzuk rendbe kap-

¹⁵ BIERITZ: Das Kirchenjahr, 371.

csolatainkat, hogyan tudjuk helyére tenni életünk szétszóródott részeit. Mindebben te légy vezérünk, te irányítsd minket.

Ímé, te az örökéletert ígérted nekünk, és hogy velünk vagy minden nap. Sokszor kételkedünk ebben. A betegségek, a gyász, a magány, az anyagiak, a testi-lelki terhek mind eltakarnak előlünk. Ne engedd ezt, hanem költözzön a szívünkbe annak a reménységnek a bizalma, hogy téged senki sem tántoríthat el akaratod megcselekvésétől. Amit te megígértél, az meglesz, ami felől megesküdöttél el nem marad. Betegségünkben gyógyíts, gyászunkban vigasztalj, minden elesettségünkben emelj magadhoz.

Köszönjük, hogy te mindezt meg akarod tenni velünk is. Add hát irgalmat és kegyelmedet még ma, hogy mi egész életünkkel adjunk hálát azért, hogy örökké élhetünk veled majd. A te Szent Fiadért, a Krisztusért kérünk. Ámen.

6. Felhasznált és ajánlott irodalom

- BARTH, K.: *Der Römerbrief*, Zürich, Theologischer Verlag, 2010.
- BIERITZ, K. H.: Das Kirchenjahr, in: Schmidt-Lauber, H.-Ch. – Bieritz, K.-H. (Hg.): *Handbuch der Liturgik*, Göttingen, Evangelische Verlagsanstalt, 1995.
- BLUM, E.: *Studien zur Komposition des Pentateuch* (BZAW 189), Berlin, Walter de Gruyter, 1990.
- Duden Allgemeinbildung. Berühmte Zitate und Redewendungen*, Berlin, 2013.
- HAFENSCHER K.: *Liturgika*, Budapest, Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2010.
- JEREMIAS, J.: *Die Propheten Joel, Obadja, Jona, Micha* (ATD 24,3), Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2007.
- JERICKE, D.: Moreschet-Gat, in: *Das wissenschaftliche Bibellesikon im Internet*, URL: <https://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/28045/> (utolsó megtekintés: 2020. 02. 03.)
- KARASSZON I.: *A Kiszpróféták könyveinek szerkesztése*, Komárom, Selye János Egyetem Református Teológiai Kara; Calvin János Teológiai Akadémia, 2015.
- KESSLER, R.: *Micha* (HThKAT), Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1999.
- KONCZ-VÁGÁSI K.: A tizenkét kiszpróféta könyve, mint összefüggő irodalmi alkotás, in: *Református Szemle* 105 (2012), 5–17.
- RENDTORFF, R.: *Das Alte Testament*, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 1985.
- RUDOLPH, W.: *Micha, Nahum, Habakuk, Zephanja* (KAT), Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1975.
- WOLFF, H. W.: *Micha* (BK XIV/4) Neukirchen-Vluyn, Neukircher Verlag, 1982.
- WÖHRLE, J.: *Der Abschluss des Zwölfprophetenbuches* (BZAW 389), Berlin – New York, W. de Gruyter, 2008.

Dr. Kató Szabolcs-Ferencz (Kolozsvár)

Keresztelés

Határokon át

Textus: Máté 28,18–20

Élethelyzet:

A keresztelés alkalmával két olyan család gyermekei részesülnek a sákramentum ajándékában, ahol a külföldön való életvitelszerű tartózkodás mellett az itthoni, családi kapcsolatok és hagyományok is meglehetősen fontosak.

Sz. Sz. 10 hónapos kisfiú, akinek a szülei elengedhetetlennek tartották, hogy mielőbb megkereszteljék gyermeküket. Azonban azért „csak” most kerül sor a keresztelőre, mert a keresztszülők Angliából érkeznek, és így tudták megoldani hazajövetelüket. A szülők nem rendszeres templomba járók, viszont alapvetőnek tartják a gyermeknek a keresztség sákramentumában való részesülését.

A. E. S. 8 hónapos kisfiú, akit családja Finnországból hozott haza, hogy az édesanya gyökereibez visszatérve, a nagyszülők szülőfalujában legyen megkeresztelve. A-nak van egy 2 éves Down-szindrómás nővére, akit már 2 hónapos korában kereszteltek meg Finnországban. Az édesanya, aki magyar, szeretne volna, ha A itthon részesül a keresztség sákramentumában. A szülők elkötelezett, hívó emberek, akik Finnországban egy evangélikus gyülekezetet látogatnak.

1. Amit a textusról tudni kell

A gyermekek életkorát figyelembe véve az igehirdetés tartalma többet jelenthet a szülőknek és keresztszülőknek, így nagyobb hangsúlyt helyeztem az ő felelősségük hangsúlyozására a gyermekek (hit)életével kapcsolatban. A missziói parancshoz tökéletesen illeszkedik a két család lokális helyzete, hiszen mindkettjük közös találkozási pontja egy magyar település, míg mindennapjaikat más-más ország kulturális keretei között élik. Tartalmát tekintve pedig a hangsúly Krisztus határtalan szeretetének elfogadásán és megélésén van.

Máté evangéliumának írója számára számos célja közül kettőt emelek ki, amelyek a textus kapcsán is szükségszerű gondolatok. E szerint a cél nem más,